

Јавно предузеће “АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ”

78000 Бања Лука

Веселина Маслеше 22

тел. 051/233-670; 233-680 факс 051/233-700

МАХОВЉАНСКА ПЕТЉА
АКЦИОНИ ПЛАН ПРЕСЕЉЕЊА

Бања Лука, 23. октобар 2009. године

САДРЖАЈ

	<u>Страна</u>
СПИСАК ТАБЕЛА	II
СПИСАК СЛИКА	II
1 ОБИМ ДОКУМЕНТА	1
2 ОПИС ПРОЈЕКТА	2
3 ПОЛИТИКЕ И ПРОПИСИ	4
3.1 ЗАКОН О ЕКСПРОПРИЈАЦИЈИ И ПРОПИСИ	4
3.1.1 Општи интерес	4
3.1.2 Поступак експропријације	4
3.1.3 Накнада	5
3.2 ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ	6
3.3 ЗАХТЈЕВИ ЕБРД-А	6
3.4 АНАЛИЗА РАЗЛИКА	7
4 ПОГОЂЕНА ИМОВИНА И СТАНОВНИШТВО	13
4.1 ПОПИС / СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА - ПРЕГЛЕД	13
4.1.1 Методологија	13
4.2 ПОГОЂЕНО ЗЕМЉИШТЕ И ОБЈЕКТИ	13
4.2.1 Величина, кориштење и власничка структура погођеног земљишта и имовине и садашњи статус експропријације	13
4.3 ОСНОВНИ СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ЗА ПОГОЂЕНО СТАНОВНИШТВО	14
4.3.1 Домаћинства	14
4.3.2 Образовање и запошљавање	14
4.3.3 Рањивост	14
4.3.4 Бесправни корисници земљишта	14
4.4 РЕФЕРЕНТНИ ДАТУМ (ЗА УТВРЂИВАЊЕ ПРАВА НА НАКНАДЕ)	14
5 ПРАВА НА НАКНАДЕ	15
6 УПРАВЉАЊЕ ПРИТУЖБАМА	18
6.1 ПРЕГЛЕД	18
6.2 УПРАВЉАЊЕ ПРИТУЖБАМА	18
7 ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЈЕШТАВАЊЕ	20
7.1 ПРАЋЕЊЕ	20
7.2 ИЗВЈЕШТАВАЊЕ	20
8 УЛОГЕ И ОДГОВОРНОСТИ	21

СПИСАК ТАБЕЛА

<u>Табела број.</u>	<u>Страна</u>
Табела 3.1: Анализа разлика	8
Табела 4.1: Врсте имовине захваћене експропријацијом – фаза I	13
Табела 4.2: Врсте имовине захваћене експропријацијом – фаза II	13
Табела 5.1: Матрица права на накнаду	15
Табела 7.1: Индикатори праћења	20
Табела 8.1: Улоге и одговорности	21

СПИСАК СЛИКА

<u>Слика број</u>	<u>Страна</u>
Слика 2.1: Локација пројекта	3

1 ОБИМ ДОКУМЕНТА

Овај документ је Акциони план пресељења (RAP) за пројект петље Маховљани (МИ) у Републици Српској, Босна и Херцеговина (“Пројект”). Документ је припремљен у складу са законима Босне и Херцеговине и посебним ентитетским законима Републике Српске (РС), као и прописима и захтјевима Европске банке за обнову и развој (ЕБРД).

Захтјеви овог RAP-а су обавезујући како за компанију Аутопутеви РС тако и за извођаче одабране за изградњу и рад пројекта.

2 ОПИС ПРОЈЕКТА

Петља Маховљани је петља између два аутопута: аутопута Бања Лука – Градишка и аутопута Бања Лука – Добој. По Регионалном пројекту путева ЕБРД, Евроспа инвестициона банка (ЕИБ) и Влада Републике Српске (РС) финансирају изградњу новог аутопута од Бања Луке до Градишке (БЛГ). Оригинално пројектно рјешење је предвиђало обични излаз са БЛГ на локални пут у Маховљанима. Међутим, оригинално пројектно рјешење је ревидирано што је резултирало проширењем обима посла у Маховљанима са циљем да се изгради петља између аутопутева БЛГ и Бања Лука – Добој. ЕБРД разматра могућност давања кредита за изградњу петље Маховљани.

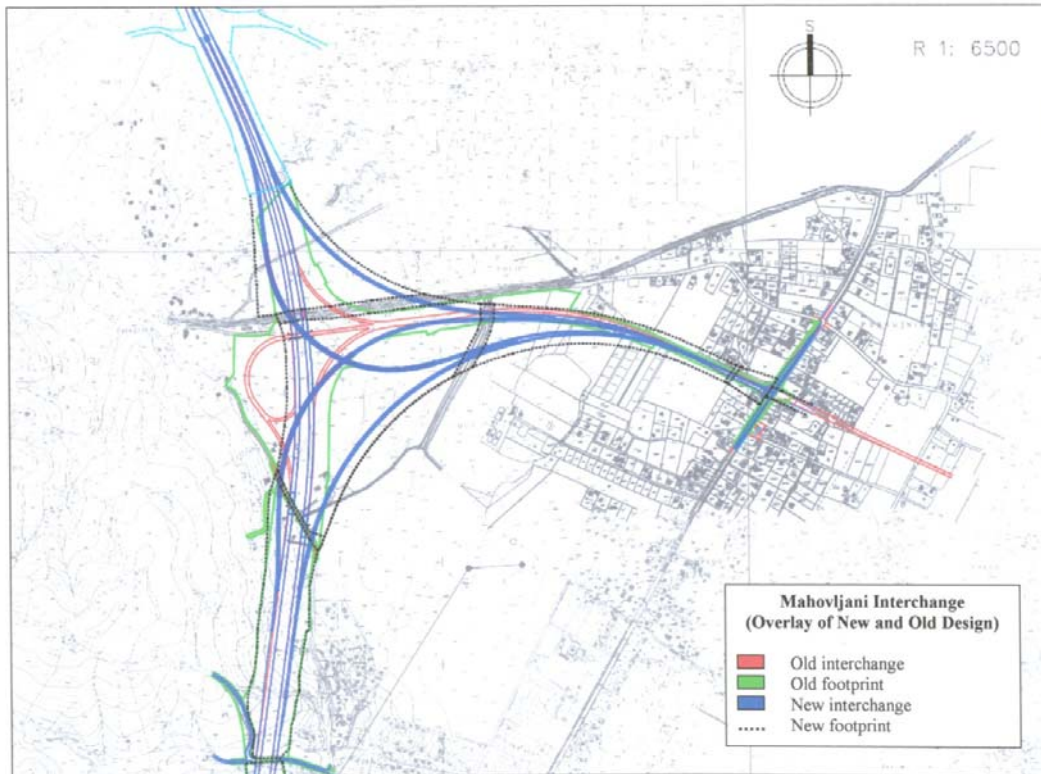
МИ је лоцирана у ентитету Република Српска (РС) у Босни и Херцеговини, на име у општини Лакташи око 20 километара сјевероисточно од града Бања Лука. Оригинални план из 2005 године предвиђао је изградњу обичног путног излаза. Ревизијом планске документације у 2008 години предложено је проширење обима грађевинских радова да се умјесто обичног излаза изгради петља између аутопутева Бања Лука – Градишка и Бања Лука – Добој. Узимајући ово у обзир, пројект и његови социјални утицаји могу бити подијељени у двије пројектне фазе: Фаза I и Фаза II.

Фаза I односи се на планске и припремне активности које су изведене у складу са оригиналним планом. Ова фаза такођер обухвата експропријацију и пресељење који су већ завршени, као и консултације и учествовање јавности. Фаза II укључује активности предвиђене ревидираним планом изградње петље Маховљани, као и будућу експропријацију и друге социјалне утицаје који могу бити резултат пројекта.

Као што је приказано у доњој табели, простор потребан према новом пројектном рјешењу петље је око 40% већи од простора који је био предвиђен по старом пројектном рјешењу.

Процес откупа земљишта и пресељења за старо пројектно рјешење је завршен. Ново пројектно рјешење петље захтијева само додатни откуп земљишта. Неће бити потребно рушење додатних кућа или других врста објеката.

ОПИС	СТАРИ ПРОЈЕКТ	НОВИ ПРОЈЕКТ	РАЗЛИКА
Обухват (м ²)	241,550	340,000	~100,000
Број кућа	7	7	0
Други објекти	16	16	0
Број власника земљишта	23	36	13

Слика 2.1: Локација пројекта

3 ПОЛИТИКЕ И ПРОПИСИ

3.1 ЗАКОН О ЕКСПРОПРИЈАЦИЈИ И ПРОПИСИ

Важећи Закон о експропријацији Републике Српске (РС) је на снази од 2006. године (Службене новине РС број 112/06, објављене 23 новембра 2006), са амандманима из 2007 и 2008 године (Службене новине РС број 37/07 и 110/08).

Амандмани на закон из 2008 године су знатно скратили трајање поступка експропријације, због увођења нових одредби које омогућавају узимање у посјед експроприсане имовине по коначности Рјешења о експропријацији или чак прије коначности за инфраструктурне пројекте.

Овим законом регулишу се услови (утврђивање општег интереса), поступци експропријације некретнина за изградњу објеката и извођење радова од општег интереса и накнаде за експроприсану некретнину. Закон такођер обрађује питања рјешавања притужби и спорова, и, у ограниченом обиму, утврђивање права на накнаде.

3.1.1 Општи интерес

Некретнине могу бити експроприсане само након утврђивања општег интереса за изградњу објеката или извођење других радова на некретнини, у одређеним секторима. Општи интерес се утврђује Одлуком владе, али може такођер бити утврђен посебним законом или регулационим планом.

Након подношења приједлога од стране корисника експропријације, Влада РС доноси одлуку о утврђивању општег интереса након претходно прибављеног мишљења скупштине јединице локалне самоуправе на чијој територији се намјерава градити или изводити радови. Скупштина је дужна дати своје мишљење у року од 30 дана од дана подношења захтјева. Влада РС је онда дужна да донесе одлуку по овом питању у року од 30 дана од дана добијања одлуке скупштине.

Законом не дозвољава покретање управног спора пред надлежним судом против одлуке о утврђивању општег интереса.

3.1.2 Поступак експропријације

Поступак експропријације обухвата сљедеће кораке:

- Припрема за експропријацију: Корисник експропријације (АРС) може захтијевати да му се дозволи да изврши потребне припремне радње на одређеној некретнини, у складу са процедурама наведеним у Закону. Приједлог се подноси органу управе за имовинско-правне послове¹ (“Орган управе”);
- Релевантни орган управе издаје рјешење о утврђивању општег интереса, као што је горе описано;
- Корисник експропријације је дужан да покуша постићи споразуман купопродајни уговор са власником погођене некретнине;
- Корисник експропријације подноси приједлог за експропријацију Органу управе;
- Орган управе је дужан да обавијести власника некретнине, без одлагања, о поднесеном приједлогу за експропријацију;

¹ Органи управе за имовинско-правне послове су регионална одјељења РС управе за геодетске и имовинско-правне послове задужена за експропријацију.

-
- Корисник експропријације и власник некретнине могу споразумно склопити купопродајни уговор након подношења приједлога за експропријацију, тј. док одлука о експропријацији не буде донесена, и у таквом случају се прекида поступак експропријације;
 - Орган управе је дужан саслушати власника некретнине у вези са експропријацијом;
 - Орган управе издаје рјешење о експропријацији, након завршетка процедуре по хитном поступку. Жалба против овог рјешења може се поднијети РС Управи за геодетске и имовинско-правне послове;
 - Послије правоснажности рјешења о експропријацији, орган управе је дужан да без одлагања закаже и одржи усмену расправу за споразумно утврђивање накнаде за експроприсану некретнину;
 - Ако се не постигне договор о накнади у року од два мјесеца након правоснажности рјешења о експропријацији, орган управе доставља валидно рјешење надлежном суду на чијој територији се налази експроприсана некретнина, у сврху одређивања накнаде. Ако се не постигне споразум, надлежни суд ће ех оффицио у ванпарничном поступку донијети одлуку о висини накнаде за експроприсану некретнину.
 - Стицање права на посјед експроприсане некретнине могуће је тек након званичног рјешења о експропријацији и након узимања у посјед замјенске некретнине или плаћања накнаде. Изузетак су инфраструктурни пројекти, за које влада може издати рјешење да дозволи кориснику узимање у посјед некретнине прије прије коначности рјешења ако је то потребно због хитности случаја или да би се спријечила знатнија штета.
 - Формални пренос власништва у земљишним књигама се извршава на основу ваљаног рјешења и доказа о плаћању накнаде или доказа да је ранији власник ступио у посјед друге одговарајуће некретнине.

3.1.3 Накнада

Накнада за експроприсану некретнину се по правилу обезбјеђује давањем друге одговарајуће некретнине по тржишној вриједности експроприсане некретнине у истој општини или граду, чиме се власнику експроприсане некретнине омогућавају отприлике исти услови кориштења које је он/она имао на својој некретнини.

Ако власник експроприсане некретнине не прихвати еквивалентну некретнину као накнаду или ако корисник експропријације не може обезбиједити такву некретнину, одређује се правична накнада у новцу која не може бити мања од тржишне вриједности експроприсане некретнине у вријеме доношења првостепеног рјешења о експропријацији односно у вријеме склапања споразумног купопродајног уговора.

За бесправно изграђене објекте, градитељу припада право на накнаду у износу његових/њених улагања, ако су у вријеме инвестиције били испуњени услови за легализацију објекта. Ово се не односи на објекте који су бесправно изграђени након поношења приједлога за експропријацију.

У случају служности, накнада се одређује у износу за који је умањена тржишна вриједност некретнине, као и за насталу штету. У случају закупа, накнада се одређује у износу закупнине на тржишту, или као једнократно плаћање које покрива пуно трајање закупа, или у неколико редовних рата.

Накнада за привремено кориштење земљишта се одређује на начин који се примјењује за накнаду за закупе.

Лични и други породични односи ранијег власника експроприсане некретнине узимају се у обзир као коректив за повећање износа утврђене накнаде.

Треба напоменути да правична накнада наведена у РС закону омогућава утврђивање пуне накнаде (могућност повећања тржишне вриједности с обзиром на сентименталну вриједност коју некретнина има за власника у оправданим случајевима, поред новчане накнаде тржишне вриједности).

3.2 ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ

Важеће законодавство о заштити околине у РС-у омогућава приступ јавности информацијама, учествовање јавности у доношењу одлука и приступ правди у вези са питањима заштите околине. Дозвољено је учествовање сваког појединог грађанина, без обзира на држављанство, националност или боравиште, а за правне субјекте без обзира на њихово сједиште.

Релевантно министарство ће омогућити учествовање јавности у:

- Процедурама процјене утицаја пројеката на околину;
- Процедурама издавања еколошких дозвола.

3.3 ЗАХТЈЕВИ ЕБРД-А

ЕБРД на овај пројект примјењује своју политику заштите околине из 2008 године. Недобровољно пресељење је обухваћено Проведбеним захтјевом (ПЗ) 5 ове политике. Основни ставови ПЗ 5 су следећи:

- Треба анализирати све изводиве варијанте пројектног рјешења како би се избјегли или бар смањили на минимум физичко и/или економско расељавање, и избалансирани еколошки, социјални и финансијски трошкови и користи;
 - Негативне социјалне и економске утицаје откупа земљишта или ограничавања кориштења и приступа земљишту за погођене особе треба ублажити: (и) давањем накнаде за губитак имовине по замјенској цијени; и (ии) обезбјеђењем да су активности на пресељењу имплементирани уз одговарајуће објелодањивање информација, консултације и информисано судјеловање оних страна на које то утиче;
 - Средства за живот и животни стандард расељених особа треба да се побољшају, или барем врате на предпројектни ниво, путем мјера које могу бити базиране на земљишту, платама и/или предузетништву, тако да олакшају одржива побољшања њиховог социјално-економског статуса;
 - Да побољшају животне услове расељеним особама кроз обезбјеђивање адекватног стамбеног простора уз сигурност права посједа на мјестима пресељавања;
 - Погођеним особама треба дати прилику да учествују у преговорима о накнадама, условима за остваривање права на накнаду, помоћи код пресељења, прикладности предложених локација за пресељење и предложеном временском плану пресељења;
-

-
- Мора се успоставити механизам за рјешавање притужби што је раније могуће у току процеса да би се примили и благовремено отклонили одређени проблеми у вези са накнадом и пресељењем које изнесу расељене особе и/или чланови прихватних заједница, укључујући механизам за рјешавање притужби који је припремљен да рјешава спорове на непристрасан начин.

3.4 АНАЛИЗА РАЗЛИКА

Сљедећа табела даје преглед потенцијалних разлика између одредби Закона о експропријацији Републике Српске и захтјева ЕБРД-а.

Табела 3.1: Анализа разлика

Питање	Захтјев ЕБРД-а	РС одредба/захтјев	Коментари и потенцијалне разлике те предложене мјере за превазилажење разлика
Избјегавање или смањење на минимум недобровољног пресељења/ експропријације	Клијент ће анализирати све изводиве варијанте пројектног рјешења како би се избјегли или бар смањили на минимум физичко и/или економско расељавање, и избалансирали еколошки, социјални и финансијски трошкови и користи	Закон експлицитно каже да се експропријација врши само у случају ако се не постигне споразуми купопродајни уговор са погођеним власником. Закон наводи сврхе за које се некретнине могу експроприсати по потреби, под условом да је утврђен “општи интерес” за некретнину. Елаборат експропријације садржи сврху и образложење експропријације, и доставља се заједно са приједлогом да се утврди општи интерес, на основу чега органи власти издају рјешење о утврђивању општег интереса.	Петља Маховљани је пројектована тако да сведе на минимум физичко расељавање и потребу за експропријацијом.
Планирање и имплементација пресељења	Тамо гдје је недобровољно пресељење неизбежно, клијент ће ангажовати стручњака са одговарајћим квалификацијама да проведе попис становника и полазну социјално-економску процјену унутар дефинисане погођене области, и помогне у припреми Акционог плана пресељења или Оквира за обнављање средстава за живот.	Нема посебних захтјева у вези са социјално-економским студијама или припремом планова пресељења. Међутим, како би у раној фази олакшали процес експропријације, РС Закон о експропријацији захтијева израду Елабората о експропријацији, који се фокусира на земљишне књиге, списак погођених власника и некретнина, процјену вриједности некретнина и друге релевантне информације (Члан 18).	Завршен је дјелимични попис становника и социјално-економска анализа и резиме резултата је укључен у овај РАП. Овај РАП такођер обухвата захтјеве за обнављање средстава за живот. Пуни попис становника није обављен јер је план експропријације био већ у напредној фази израде и није било додатних кућа или предузећа која треба експроприсати према информацијама које је компанија доставила. На почетку процеса дубинске анализе и процјене већ је била плаћена накнада за 7 ² кућа а домаћинства су пресељена.

² 6 случајева је било завршено, 1 случај је још у току, али спор се односи само на додатни дио накнаде, поред главног износа који је већ исплаћен, на бази накнадних одлука независног процјениоца

Питање	Захтјев ЕБРД-а	РС одредба/захтјев	Коментари и потенцијалне разлије те предложене мјере за превазилажење разлика
<p>Право на накнаду (Категоризација)</p>	<p>Према политици ЕБРД-а, постоје 3 категорије особа са аспекта права на накнаду:</p> <p>а) Особе које имају законско право на земљу (укључујући обичајно и традиционално право признато по домаћим законима) и имају право на накнаду за земљу коју ће изгубити и другу помоћ;</p> <p>б) Особе које немају законско право на земљу у вријеме пописа, али које полажу право на земљу које је признато или може бити признато по домаћим законима, они имају право на накнаду за земљу коју ће изгубити и другу помоћ; и</p> <p>ц) Особе које немају или не полажу законски признато право на земљу коју запосједају, они немају право на накнаду за земљу, али треба да добију накнаду за објекте које посједују и у којима бораве и за сва друга побољшања земљишта по пуној замјенској цијени, те имају право на помоћ при пресељењу.</p> <p>Особе које се доселе на локацију пројекта након Референтног датума за утврђивање права на накнаде, као што су опортунистички илегални станари и недавно пристигли економски мигранти, немају право на компензацију или другу помоћ</p>	<p>Према Закону утврђене су 3 категорије особа са аспекта права на накнаду:</p> <p>а) Особе које имају законско право на земљу, и имају право на накнаду за земљу коју користе и другу помоћ;</p> <p>б) Особе које немају законско право на земљу али који полажу право на такву земљу или имовину у вријеме изградње објекта, они имају право на накнаду у износу њихове инвестиције;</p> <p>ц) Особе које немају законско право на земљу и изградили су објекте након подношења приједлога за експропријацију, они немају право на накнаду али имају право да уклоне објект и однесу материјал.</p>	<p>Поред захтјева РС прописа, морају се испунити захтјеви ЕБРД-а у вези са бесправним корисницима. Међутим, подразумијева се да дуж предложене трасе има врло мало, или нимало, бесправних корисника. Посјете локацији су показале да нема доказа о бесправним корисницима земљишта.</p> <p>Право на накнаду бесправних корисника и повезане мјере накнаде су детаљно обрађене у матрици права на накнаду у одломку 5 овог документа.</p>

Питање	Захтјев ЕБРД-а	РС одредба/захтјев	Коментари и потенцијалне разлије те предложене мјере за превазилажење разлика
Накнада	<p>Расељеним особама и заједницама ће се понудити накнада за губитак имовине по пуној замјенској цијени и друга помоћ како би им помогли да побољшају или бар врате на ранији ниво њихов животни стандард или средства за живот</p> <p>Када расељене особе живе од земље или када је земља у колективном власништву, клијент ће понудити компензацију у виду земље, гдје је то могуће.</p>	<p>Накнада за изгубљену имовину се даје у природи (замјена адекватном некретнином) и омогућава власнику експроприсане некретнине отприлике једнаке услове кориштења које је он/она имао на својој некретнини, или у новцу ако корисник експропријације није у могућности да нађе одговарајућу замјенску некретнину или ако је тако тражио погођени власник. Накнада у новцу се одређује као правична накнада која није нижа од тржишне вриједности експроприсане некретнине у истој општини или граду.</p> <p>Судски поступак за одређивање накнаде је хитан (Члан 71).</p> <p>У случају експропријације која захтијева расељавање ‘знатног броја’ становника, облици и услови накнада се могу прописати посебним законом (Члан 67), ако је то повољније за власника.</p> <p>Власник некретнине која треба бити експроприсана такођер има право на накнаду за изгубљену корист коју би имао од кориштења те некретнине (Члан 62).</p>	<p>Прописи РС-а омогућавају само накнаду за губитак имовине и не предвиђају друге врсте помоћи ресељеним особама и заједницама. Захтјеви за одређивање накнаде су једнаки у РС прописима и ЕБРД-овим захтјевима: пуна замјенска вриједност. Дубинском анализом и процјеном нису уочене никакве неправилности и потврђено је да је погођеним странама дата пуна замјенска вриједност. Дакле, процес је извршен у складу са захтјевима ЕБРД-а.</p> <p>Додатна помоћ у облику подршке за пресељење није предвиђена РС законом. Међутим, дати су докази да је плаћена додатна помоћ како би се постигла правична накнада³.</p> <p>Имајући на уму мали обим могуће експропријације, надлежне власти треба да обезбиједи да је задужени органи управе и надлежни судови проведу без препрека и без одлагања.</p>

³ Правична накнада је дефинисана у РС Закону о експропријацији Члан 55, види Одломак 3.1.3 горе.

Питање	Захтјев ЕБРД-а	РС одредба/захтјев	Коментари и потенцијалне разлије те предложене мјере за превазилажење разлика
Поновно успостављање средстава за живот	Све економски расељене особе ће одмах добити накнаду за губитак имовине или приступа имовини по пуној замјенској цијени.	Одредбе закона рјешавају питање поновног успостављања средстава за живот преко обичне накнаде за изгубљену имовину тако што обезбјеђују флексибилност засновану на процјенама личних околности од случаја до случаја. Личне и друге породичне околности претходног власника експроприсане некретнине се узимају у обиз као коректив за повећање износа утврђене накнаде.	Одредбе РС закона омогућавају поновно успостављање средстава за живот. Биће организовано праћење поновног успостављања средстава за живот и сви уочени случајеви лоших животних услова који су резултат пресељења ће се ријешити. На бази резултата праћења и утврђених разлика, одговорна тијела ће имплементирати акционе планове за рјешавање свих озбиљних случајева лоших животних услова који су резултат пресељења (види Одломак 7 ниже)
Додатна помоћ особама које се пресељавају	Обезбједиће се помоћ при пресељењу усклађена са потребама сваке групе расељених особа, а посебна пажња ће се посветити потребама сиромашних и рањивих група.	Нема посебних одредби.	Иако у РС закону нема никаквих посебних одредби у вези са овим, компанија је обезбједила додатне накнаде као подршку пресељењу. Стога ће ЕБРД-ови захтјеви бити испуњени, уколико помоћ при пресељењу буде потребна у Фази ИИ процеса експропријације. Детаљније информације су дате у матрици права на накнаде у одломку 5 овог документа.
Механизам рјешавања притужби	Клијент ће успоставити механизам за рјешавање притужби што је раније могуће у току процеса Резиме притужби и подузетих мјера за њихово рјешавање ће се редовно објављивати јавности.	Жалба на рјешење о експропријацији се може уложити РС Управи за геодетске и имовинско-правне послове (Члан 31). У случају да погођена страна не прихвати почетну процјену, одређује се независни овлаштени процјенитељ да процјени одредбе накнаде. Ако и то не буде прихваћено, погођена страна може поднијети предмет суду на разматрање, гдје се одређује други независни процјенитељ. О овој процјени се расправља и ако ни та процјена не буде прихваћена, суд доноси коначну одлуку. Чињеница да се експроприсана некретнина може користити само за првобитно предложену сврху је веома важна за	Власницима некретнине и/или особама које су подложне недобровољном пресељењу мора се дати право на жалбу током и након поступка експропријације, у складу са законима РС-а и другим принципима. Процедура за рјешавање притужби је укључена у овај РАП.

Питање	Захтјев ЕБРД-а	РС одредба/захтјев	Коментари и потенцијалне разлије те предложене мјере за превазилажење разлика
		прописну примјену поништења/одустајања од експропријације.	
Консултације	Након објављивања свих релевантних информација, клијент ће се консултовати са погођеним особама и заједницама, укључујући прихватне заједнице, и олакшати њихово рано и информисано учествовање у процесу доношења одлука у вези са пресељењем.	Неколико чланова РС закона регулише информисање/консултације са власником и заинтересованим странама: Члан 68 каже да, послије правоснажности рјешења о експропријацији, орган управе је дужан да организује јавну расправу за одређивање нивоа накнада. Члан 26 каже да након пријема приједлога за експропријацију, орган управе је дужан да без одлагања о томе обавијести власника. Члан 28 каже да је орган управе дужан да саслуша власника о чињеницама у вези са експропријацијом, прије доношења рјешења о експропријацији. Члан 11 каже да у случају дјелимичне експропријације, орган управе мора информисати власника о његовим/њеним правима да захтијева пуну експропријацију.	Све расељене особе ће бити информисане и консултоване током планирања, припреме акционих планова пресељења, имплементације и процјене пресељења. Погођене стране су консултоване кроз процес плана експропријације у складу са одредбама РС закона. Изгледа да консултације са прихватним заједницама нису релевантно питање, с обзиром на ограничен број погођених страна и на чињеницу да се углавном пресељавају унутар исте области. Морају бити испуњени захтјеви РС прописа, али клијент би требао поред тога да контактира и консултује се са свим заинтересованим странама током свих фаза експропријације.
Праћење имплементације пресељења	Аранжмани за праћење имплементације пресељења и процјену његових утицаја треба да буду дефинисани у политикама/плановима пресељења.	Нису прописане никакве посебне процедуре за праћење.	Захтјеви за праћење су наведени у Одломку 7 овог РАП-а.

4 ПОГОЂЕНА ИМОВИНА И СТАНОВНИШТВО

4.1 ПОПИС / СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА - ПРЕГЛЕД

Попис/социјално-економска анализа⁴ за пројект петље Маховљани (МИ) је извршена, а односила се на географску област планиране локације за петљу, посебно на директно погођене заједнице и на шири обим потенцијално заинтересованих страна. Анализа је показала статус цуо (непромијењено стање) социјалних утицаја пројекта утврђених у јулу 2009.

4.1.1 Методологија

Прикупљање и анализа података су извршени ревидирањем комплетне достављене документације, укључујући документе о експропријацији, и катастарске изјаве и карте области која је одређена за изградњу петље. Документе су доставили компанија Аутопутеви РС, компанија Путеви РС (“Путеви” и “Аутопутеви РС”) и општина Лакташи. Извршен је попис/социјално-економска анализа по систему узорка међу домаћинствима захваћеним Фазом ИИ експропријације. Квалитативни интервјуи су обављени са власницима захваћеним Фазом И.

4.2 ПОГОЂЕНО ЗЕМЉИШТЕ И ОБЈЕКТИ

4.2.1 Величина, кориштење и власничка структура погођеног земљишта и имовине и садашњи статус експропријације

Највећи дио приватних некретнина захваћених експропријацијом је пољопривредно земљиште. Наредна табела описује врсте захваћених некретнина и статус експропријације за Фазу I и Фазу II.

Табела 4.1: Врсте имовине захваћене експропријацијом – Фаза I

ФАЗА I			
ВРСТА ИМОВИНЕ		Ријешено	У току
Стамбене зграде	7	6	1
Остали објекти	16	16	0
Пољопривредно земљиште	23	20	3
Укупан број погођених власника	46	42	4

Табела 4.2: Врсте имовине захваћене експропријацијом – Фаза II

ФАЗА II			
ВРСТА ИМОВИНЕ		Ријешено	У току
Стамбене зграде	0	--	--
Остали објекти	2		
Пољопривредно земљиште	44		
Укупан број погођених власника	46 (13 нових)	14	32

⁴ Попис/социјално-економска анализа су извршени на ограниченом узорку погођених страна. Експропријација је већ завршена за захваћене стамбене некретнине. Интервјуисан је узорак од 2 домаћинства и 6 власника земљишта.

4.3 ОСНОВНИ СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ЗА ПОГОЂЕНО СТАНОВНИШТВО

4.3.1 Домаћинства

Просјечна величина погођених домаћинстава је 3 до 4 члана. Највеће домаћинство је имало 6 чланова, а најмање само једног члана. Већа домаћинства укључују једну или двије старије особе, углавном баке и дједове. Мала домаћинства (1-2) су углавном старије особе. Типична породица обухвата 2 или 3 генерације.

4.3.2 Образовање и запошљавање

Највећи дио хранитеља породице има стабилан извор прихода, од запослења у јавном или приватном сектору или од пензије. Остало су пољопривредници, или (најмањи удио) незапослени. Треба напоменути да је скоро 30% домаћинстава укључених у анализу имало једног или два члана домаћинства који су запослени у јавном сектору. Такођер треба напоменути да постоји знатна разлика у степену образовања код хранитеља домаћинстава у анализираној групи.

4.3.3 Рањивост

У захваћеној области нема посебних група које би се могле сматрати рањивим. Међутим, утврђено је да постоје домаћинства или појединци унутар домаћинстава чија рањивост се повећала као резултат пројекта. То су домаћинства са нередовним или маргиналним изворима прихода, појединци са здравственим проблемима – углавном обољења дишних путева и срца или слабо здравље због старости.

4.3.4 Бесправни корисници земљишта

Није било могуће утврдити постојање било каквих облика кориштења земљишта који би се могли сматрати бесправним. Пошто је највећи дио области предвиђене за изградњу петље у приватном власништву, реално се може претпоставити да се свако кориштење земље од стране других особа, које нису законски власници, одвија уз сагласност или споразум са власником или дионичарима. Власништво је јасно утврђено, као и границе између појединачних некретнина.

4.4 РЕФЕРЕНТНИ ДАТУМ (ЗА УТВРЂИВАЊЕ ПРАВА НА НАКНАДЕ)

Референтни датум је датум након којег особа која се насели у пројектну област нема право на накнаде из пројекта или друге користи у вези са пресељењем, а на исти начин не може се добити накнада за непокретну имовину или усјеве који су настали након референтног датума.

Сврха Референтног датума је да се “замрзну” појединци или домаћинства и некретнине које имају право на накнаду како би се избјегли опортунистички покушаји да се максимално повећа накнада намјерно подигнутим објектима или посађеним усјевима. Потенцијално погођено становништво треба информисати о Референтном датуму како би се свеле на минимум потенцијалне притужбе у вези са правом на накнаду. Ако се процијени да опортунистички покушаји и/или покушаји преваре ради максималног повећања накнаде представљају значајан ризик, мора се са пажњом приступити објављивању Референтног датума.

“Референтни датум” за остваривање права на накнаду се дефинише:

- Или као датум када је обавијест о намјери за експропријацију достављена погођеним власницима гдје ће се обавити експропријација; или
 - Датум извршеног пописа (31 јули 2009).
-

5 ПРАВА НА НАКНАДЕ

Сљедећа табела представља матрицу права на накнаде: за сваку категорију погођене имовине утврђена је одговарајућа накнада.

Табела 5.1: Матрица права на накнаду

ЗАХВАЋЕНА ИМОВИНА ИЛИ ПРАВО⁵	ПРАВО НА НАКНАДУ	НАЧИН ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
Уписано пољопривредно земљиште	Накнада у новцу по замјенској вриједности земљишта или замјенско пољопривредно земљиште сличне величине и карактеристика (обоје у складу са Законом о експропријацији)	Пренос имовинских права путем споразума или експропријације. Ако захваћени дио обухвата 10% или мање од укупне површине пољопривредне парцеле, неће бити опције давања замјенске парцеле. Биће дата накнада у новцу. Ако је након експропријације захваћеног дијела преостали дио земљишта неупотребљив, власник ће имати право на експропријацију цијеле парцеле и накнаду у складу са законом.
Пољопривредно земљиште уписано на другу особу а не на корисника земљишта	Накнада у новцу по замјенској вриједности земљишта/правична накнада власнику земљишта или наследницима (у складу са Законом о експропријацији) + Накнада у новцу за било какве грађевине на земљишту власнику тих грађевина (нпр. објекти или постројења као што су системи за наводњавање или дренажу, насади вишегодишњих култура итд.), након легализације тих грађевина у складу са РС Законом о имовинским правима	Пренос имовинских права путем споразума или експропријације.
Стамбени објекат са важећом грађевинском дозволом на уписаном земљишту	Замјенска имовина: земљишна парцела сличне величине/карактеристика и стамбени објект сличне величине/карактеристика или накнада у новцу за земљишну парцелу и објекат по замјенској вриједности (обоје у складу са Законом о експропријацији) + Помоћ код селидбе	Пренос имовинских права путем споразума или експропријације

⁵ Иако неке категорије права на накнаду описане у овој табели нису биле релевантне за Фазу И процеса експропријације, све наведене категорије још увијек могу бити релевантне за Фазу ИИ експропријације, у зависности од ситуације током самог процеса.

ЗАХВАЋЕНА ИМОВИНА ИЛИ ПРАВО ⁵	ПРАВО НА НАКНАДУ	НАЧИН ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
<p>Стамбени објекат без грађевинске дозволе који је изградио власник земљишта, са одговарајућом земљишном парцелом</p>	<p><u>Подложно успјешној легализацији:</u> Замјенска некретнина укључујући стамбени објекат сличне величине/карактеристика и припадајућа земљишна парцела (у складу са Законом о експропријацији) + помоћ код селидбе или Накнада у новцу за земљишну парцелу и објекат по замјенској вриједности парцеле (у складу са Законом о експропријацији) + помоћ код селидбе</p>	<p>Законом о експропријацији је већ предвиђена накнада за овај случај.</p> <p>Новчана помоћ за селидбу (да покрије трошкове селидбе личних ствари и намјештаја)</p>
<p>Стамбени објекат изграђен бесправно на земљишту које је законско власништво друге особе (није поднесена жалба у року од 3 године)</p>	<p><u>Подложно успјешној легализацији:</u> Накнада у новцу по замјенској вриједности објекта (у складу са Законом о експропријацији) + помоћ код селидбе власнику објекта + Накнада у новцу по замјенској вриједности земљишта власнику земљишта или његовим наслѣдницима (Закон о експропријацији)</p>	<p>Успостављање права власништва и легализација неуписаног стамбеног објекта у складу са РС Законом о имовинским правима, а затим имплементација експропријације у складу са законом.</p> <p>Новчана помоћ за селидбу (да покрије трошкове селидбе личних ствари и намјештаја)</p>
<p>Стамбени објекат изграђен бесправно на земљишту у јавном власништву</p>	<p><u>Подложно успјешној легализацији:</u> Накнада у новцу по замјенској вриједности + помоћ код селидбе власнику објекта</p>	<p>Успостављање права власништва и легализација неуписаног стамбеног објекта, а затим имплементација експропријације у складу са законом</p> <p>Инструмент за пружање помоћи код селидбе: РАП</p>
<p>Објекти који нису стамбени са грађевинском дозволом на уписаном земљишту</p>	<p>Накнада у новцу по замјенској вриједности објекта власнику објекта + Накнада у новцу по замјенској вриједности земљишта (обоје у складу са Законом о експропријацији)</p>	<p>Пренос имовинских права путем споразума или експропријације.</p>
<p>Објекти који нису стамбени без грађевинске дозволе на уписаном земљишту</p>	<p><u>Подложно успјешној легализацији:</u> Накнада у новцу по замјенској вриједности објекта власнику објекта (у складу са Законом о експропријацији) + Накнада у новцу по замјенској вриједности земљишта (у складу са Законом о експропријацији)</p>	<p>Законом о експропријацији је већ предвиђена накнада за овај случај.</p>
<p>Објекти који нису стамбени бесправно изграђени на земљишту које је у власништву друге особе</p>	<p><u>Подложно успјешној легализацији:</u> Накнада у новцу по замјенској вриједности објекта власнику објекта (у складу са Законом о експропријацији) + Накнада у новцу по замјенској вриједности земљишта власнику земљишта или његовим наслѣдницима (у складу са Законом о експропријацији)</p>	<p>Успостављање права власништва и легализација неуписаног објекта који није стамбени у складу са РС Законом о имовинским правима, а затим имплементација експропријације у складу са законом</p>
<p>Објекти који нису стамбени бесправно изграђени на земљишту у јавном власништву</p>	<p><u>Подложно успјешној легализацији:</u> Накнада у новцу по замјенској вриједности објекта власнику објекта</p>	<p>Успостављање права власништва и легализација неуписаног објекта који није стамбени, а затим имплементација експропријације у складу са Законом.</p>

ЗАХВАЋЕНА ИМОВИНА ИЛИ ПРАВО ⁵	ПРАВО НА НАКНАДУ	НАЧИН ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
Шума	<p>Накнада у новцу по замјенској вриједности земљишта власнику земљишта</p> <p>+</p> <p>Накнада у новцу по тржишној вриједности за изгубљену дрвну грађу власнику дрвне грађе (обоје у складу са Законом о експропријацији)</p>	Пренос имовинских права путем споразума или експропријације.
Једногодишње културе	Накнада у новцу по тржишној вриједности власнику пољопривредне културе (може бити различит од власника земљишта)	<p>Накнада у новцу за пољопривредне културе могућа је само у случају да једногодишње културе не могу бити убране или прикупљене до истека рокова према Закону о експропријацији</p> <p>Ако је власник пољопривредне културе различит од власника земљишта, инструмент за давање накнаде власнику пољопривредне културе је: РАП</p>
Вишегодишње културе	Накнада у новцу по замјенској вриједности власнику пољопривредне културе, који може бити различит од власника земљишта	<p>Накнада у новцу за пољопривредне културе могућа је само у случају да вишегодишње културе не могу бити убране или прикупљене до истека рокова према Закону о експропријацији</p> <p>Ако је власник пољопривредне културе различит од власника земљишта, инструмент за давање накнаде власнику пољопривредне културе је: РАП</p>
Подстанар у стамбеном објекту	Помоћ код селидбе	Новчана помоћ за селидбу (да покрије трошкове селидбе личних ствари и намјештаја)
Други непријављени подстанари који станују у стамбеном објекту	Помоћ код селидбе	Новчана помоћ за селидбу (да покрије трошкове селидбе личних ствари и намјештаја)
Фирме	<p>Накнада за некретнине (земљиште и објекте) у складу са Законом о експропријацији.</p> <p>Помоћ за поновно успостављање средстава за живот ће се базирати на изгубљеном приходу током периода који је потребан да се поново успостави пословање фирме на другом мјесту а тачан износ ће се утврђивати за сваки случај посебно + помоћ код селидбе.</p>	<p>Експропријација (за некретнине) у складу са Законом.</p> <p>Инструмент за поновно успостављање средстава за живот и пружање помоћи код селидбе: РАП</p>

6 УПРАВЉАЊЕ ПРИТУЖБАМА

6.1 ПРЕГЛЕД

Поштоваће се следећи принципи:

- Свака притужба у вези са откупом земљишта или било којим другим питањем ће се евидентирати, потврдиће се пријем притужбе у року од 7 дана, и пратити док не буде ријешена;
- Систем управљања притужбама ће укључивати бар један степен вансудске обраде, са циљем да се кад год је могуће постигне споразумно рјешење без укључивања суда;
- Притужбе ће се обрадити и на њих ће се одговорити у року од 25 радних дана.

6.2 УПРАВЉАЊЕ ПРИТУЖБАМА

На локацијама у близини потенцијално захваћеног становништва ће се успоставити регистри притужби. Компанија Аутопутеви РС ће бити одговорна за правовремену обраду притужби. Компанија ће имати могућност евидентирања притужби у центрالي, општинама и локалним канцеларијама, и веб страницама. Постојање тих регистара, те начина и поступака за подношење притужби (гдје, када, коме итд.), ће се објелоданити широј јавности.

За сваку притужбу ће бити отворен посебан досје, укључујући следеће елементе:

- Иницијални спис притужбе (укључујући опис притужбе), са потврдом пријема која ће се дати подносиоцу притужбе приликом евидентирања притужбе;
- Спис о праћењу притужбе, гдје ће бити наведене подузете активности (истрага, корективне мјере);
- Спис о затварању притужбе, једна копија тог документа ће се доставити подносиоцу притужбе када он/она прихвати и потпише рјешење притужбе

Обрада притужби ће обично обухватати следеће кораке:

- Додјељивање притужбе одређеном службенику који ће је анализирати и предложити рјешење;
- Анализа докумената о експропријацији/накнадама од стране компаније Аутопутеви РС;
- Анализа спорних некретнина, спорних граница, или карактеристика некретнине на терену, зависно од случаја, и саслушање заинтересованих страна (подносиоца притужбе и по потреби трећих страна);
- Нацрт одговора подносиоцу притужбе у писаној форми.

Завршетак поступка на првом нивоу ће се одобрити документом којим подносилац притужбе потврђује да је примио приједлог рјешења и наводи да ли је он/она задовољан или не.

У случајевима притужби које се не могу ријешити на првом нивоу, приступиће се другом нивоу управљања притужбама, који се базира на независном медијатору а који може бити изабран међу следећим групама:

- Представници локалног “цивилног друштва”, угледни појединци (локалне културне или религијске организације);
 - Професионални адвокат у приватној пракси у регији;
 - Представник домаћег НВО-а за људска права
-

Кориштење споразумног механизма рјешавања притужби не спречава подносиоца притужбе да у било којем тренутку одлучи да иде на суд.

7 ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЈЕШТАВАЊЕ

7.1 ПРАЋЕЊЕ

Мјере праћења треба да буду осмишљене тако да обезбиједи да у најмању руку средства за живот и животни стандард расељених особа буду враћени на предпројектни ниво.

Сљедећа табела даје списак индикатора које треба прикупити током прве три године

Табела 7.1: Индикатори праћења

Индикатор	Извор информација	Учесталост
Улазни индикатори		
Укупна потрошња средстава за експропријацију и накнаде	Финансијски подаци	Квартално
Број особа погођених пројектом по категоријама	Попис и управљање притужбама	Квартално
Излазни индикатори		
Број особа погођених пројектом који су се преселили у нова мјеста становања у датом периоду	Систем за управљање подацима	Мјесечно
Број особа погођених пројектом који су преселили из ранијих мјеста становања у датом периоду	Систем за управљање подацима	Мјесечно
Број особа које су примиле накнаду у новцу у датом периоду, разврстани према врстама накнада и износима	Систем за управљање подацима	Мјесечно
Број индивидуалних уговора о накнади потписаних у датом периоду	Систем за управљање подацима	Мјесечно
Број домаћинстава која скупљају пољопривредне производе за личну употребу након пресељења у односу на број прије пресељења	Систем за управљање подацима	Квартално
Просјечан приход по домаћинству након пресељења у односу на приход прије пресељења	Систем за управљање подацима	Квартално
Број фирми које су поново успостављене у датом периоду, по потреби са распоредом, као и поновно успостављање њхових прихода	Систем за управљање подацима	Квартално

7.2 ИЗВЈЕШТАВАЊЕ

АРС ће припремити Иницијални извјештај о праћењу имплементације РАП-а у вријеме када кредит постане правоснажан а након тога ће припремати годишње извјештаје о праћењу у току три године као дио годишњег извјештавања ЕБРД-а.

Компанија Аутопутеви РС ће такођер достављати годишње извјештаје ЕБРД-у о свим сличним питањима која су у њеној надлежности. Треба напоменути да ће компанија Аутопутеви РС можда требати да објави неке од горе наведених индикатора у одговору на званичне захтјеве за информацијама који буду достављени у складу са релевантим прописима који се односе на приступ информацијама.

8 УЛОГЕ И ОДГОВОРНОСТИ

Сљедећа табела представља предложену подјелу улога и одговорности између компаније Аутопутеви РС и концесионара за сваки од главних задатака.

Све стране које су укључене у пројект, укључујући клијента и концесионара, су дужне да имплементирају захтјеве овог RAP-а.

Табела 8.1: Улоге и одговорности

Задатак	Одговорно тијело
Експропријација прије почетка изградње	ЈП Аутопутеви РС
Додатни откуп земљишта потребног за изградњу или операције	ЈП Аутопутеви РС
Привремено запосједање земљишта потребног за изградњу или операције, по потреби	Извођачи
Управљање притужбама	ЈП Аутопутеви РС
Праћење и извјештавање у вези са обављеном експропријацијом прије почетка изградње	ЈП Аутопутеви РС
Праћење и извјештавање у вези са откупом земљишта и/или привременим запосједањем земљишта извршеним након почетка изградње, по потреби	Извођачи